



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Dictamen Illustrissimi ac Reverendissimi P. Mag. Fr.
Gabrielis Adarzo de Santander, Episcopi Viglevanensis,
Ad Interrogata respondens Circa Exclusivam, quandoque
à Principibus interpositam, ne ...**

Adarzo, Gabriel

Francofurti, 1660

Sectio II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10517

SECTION II.

Utrùm Eminentissimi Electores
licite possint Exclusivæ
favere?

Videri posset alicui præsentem difficultatem satis
ex dictis mansisse evacuata: nam si Exclusiva
à Principe interposita, tota est in avertendo malum
ab Ecclesiâ sanctâ; Unde laudabilis, meritoria &
opus excellentissimæ charitatis æquissimè audit; si
consequens, quòd liceat ei cooperari, maximè à
Patribus purpuratis, qui pro Ecclesiæ bono parati
existunt sanguinem usque profundere. Quia tamen
dicta in Sectione præcedenti, & Articulus de digno
& digniore (qui nondum est explicatus) dicendis
roborabuntur, operæ pretium duxi præ-
sentem exagitare Quæ-
stionem.

S. I.

Dignus & dignior sunt termini respectivi: In nostro casu accipiuntur per ordinem ad Ecclesie utilitatem, & indigentiam: Hæc non est semper eadem, sed variat.

PRO hujus ergo quæstionis resolutione, præmittere oportet, quid sit, aliquem esse digniorem, seu magis dignum Pontificatu? Circa quod

2. *Suppono digniorem in nostro casu esse vocem respectivam, non tantum per comparisonem ad cæteros, vocem passivam habentes; sed etiam & præcipuè per ordinem ad Ecclesiam, ad cujus regimen est assumendus electus. Constat ex Concilio Trid. sess. 24. de reformat. cap. 1. ibi, nisi quos digniores, & Ecclesie utiles judicaverint &c. ubi major dignitas per ordinem ad majorem Ecclesie utilitatem meretur.*

Est etiam expressa doctrina D. Thomæ 2. 2. quæst. 185. art. 3. in corpore, ibi, ille, qui debet aliquem eligere in Episcopum, vel de eo providere, non tenetur assumere meliorem simpliciter, sed meliorem quoad regimen Ecclesie: Videatur Cajetanus ibidem.

Beatus etiam Augustinus de Ancona, in Summa de

ma de Ecclesia quæst. 47. art. 1. rogat, utrum possit eligi ad Prælatum Ecclesiæ, nobilis, aut dives, earatione quæ dives, aut nobilis est, absque culpa acceptionis personæ? & Respondet affirmativè, etiamsi præferatur virtuoso & literato, *dummodo tamen* (inquit) *nobilitas, & locupletio electi magis protunc conducatur ad utilitatem Ecclesiæ.*

Hac de causa honestantur Statuta de Beneficijs ³ patrimonialibus; ad quæ non admittuntur nisi vel naturales vel oriundi, cum tamen digniores possent inter exteros inveniri: & hæc statuta approbat D. Thomas 2.2. quæst. 63. art. 2. ad 4. Quem sequuntur plurimi, ut videre est apud Barbosam *in collect. ad cap. bonæ memoriæ 2. de postulat. num. 7. & ad caput cùm decorem, de institut. num. 4. & latissimè tom. 1. votor. decisivor. lib. 2. voto 33. à n. 1. usque ad 11. exclusivè.* Videatur Azor t. 2. lib. 6. cap. 4. quæst. 25. Ioannes Angelus Bosius tom. 1. titulo 7. de Benefic. §. 2. per totum: D. Petrus Gonzalez de Salcedo lib. 1. de leg. politicâ, cap. 5. Dominicus Soto, de just. lib. 3. quæst. 3. art. 2. ante 10. conclusionem, dicit non solum esse conducentius Ecclesijs providere eis de naturalibus, *sed etiam* (addit) *quod in Tridentino ipso presente, fuit consultum ex eodem motivo, super servanda ipsissima forma, circa beneficia curam animarum habentia.* Videas quanti faciendæ
I 3 veniat

veniat Ecclesiæ utilitas, ut non aliter quis dignior sit judicandus, nisi per ordinem ad eam.

4 Similiter in illa quæstione, utrum debeat eligi in Pontificem dignior de sacro Collegio, an dignior de toto orbe; Respondent meliores Doctores, deberi eligi digniorem de sacro Collegio, relicto digniore de toto orbe; redduntquè rationem, quia magis dignus de Collegio, censetur dignior absolute ad Pontificatum, quàm cæteri de toto orbe; eò præcisè, quòd talis est utilior respectu Sanctæ Ecclesiæ, & ratio utilitatis consistit, tum quia ex his quæ vidit & egit in sacris consistorijs, benè novit negotia Ecclesiæ, quæ exterus præsumitur ignorare; tum etiam, quia electus de Conclave, statim applicat regimini manus: exterus autem non, cùm msit avocandus à longè & expectandus ejus consensus, & adventus Romam, in quo consumetur, immò perdetur multum temporis, quòd esset perniciosum Ecclesiæ.

Videatur Aragon & Salon, quos Villalobos allegat & sequitur *tom. 2. tract. 8. num. 18.* consequenter ad ea, quæ dixerat numero 8. videlicet, quòd major dignitas in eligendo debet metiri per ordinem ad majorem utilitatem Ecclesiæ.

Videndus est etiam B. Augustinus de Ancona, in Sum-

in Summa quæst. 3. art. 6. ubi resolvit pro magis digno de Consistorio, motus quinque rationibus respicientibus utilitatem Ecclesiæ.

Quia tamen Ecclesiæ indigentia non semper est eadē, sed diversa pro temporum variatione. Aliquando enim indiget Pastore, qui à grege Christi doctrina lupos exterminet, aliquando desiderat Principem, qui utrumque gladium verset, & patrimonium Ecclesiæ ab Usurpatoribus vindicet: & semper Patrem familias suspirat, qui Ecclesiæ Filios in pace & concordia fervet: Similiter utilitas Ecclesiæ universalis non est eadem semper, sed varia pro temporum varietate.

Ex quo oritur, quòd ad dignoscendum magis dignum hinc & nunc, debeat attentè considerari status præsens Ecclesiæ: Hac de causa Doctores prudentiores cum examinant illam quæstionem, An scilicet Theologus, vel sacrorum Canonum Professor præferendus sit ad Episcopatum? Respondent sub distinctione: vel Ecclesia, cui est providendum, laborat erroribus & hæresibus, vel non? si laborat, præferatur dignus Theologus Jurisperito digniore: si verò non laborat erroribus, sed litigijs & controversijs citra Religionem, in isto casu provideatur ei de Jurisperito idoneo, relicto Theologo digniore.

ut. la--

ut latè patet per Hostiensem & Abbatem *in cap. 1 de consanguinitate: Reginaldum lib. 30. tract. 3. cap. 14. num. 199. Azorium, Rodriguez & Henriquez apud Barbosa de potest. Episcop. p. 2. allegat. 1. num 30. & 31.*

S. II.

Proponitur præsens Status Ecclesiæ pro dignoscendo hic & nunc digniore.

CONsideremus igitur qualis sit hoc anno 1655 incipiente Status Ecclesiæ universalis, qualisque ipsius major indigentia, ut juxta illam magis dignum pro summo Pontificatu inferamus.

Tota ardet bellis Europa ab hinc plus triginta annis: Audacia militum maximè Hæreticorum, Ecclesias non veretur. Tempa diruit: Imagines evertit: Altaria prophanat. Virgines DEO Sacræ intra Monasterij mœnia non sunt securæ, ibi violantur, & inde, ut meretrizent, extrahuntur: Sed non mirum, quando Sacrosanctum Christi Corpus è custodiâ educitur: utinam non aliquando equis fuisset inter fœna projectum. Frequētantur rapinæ, incendia, adulteria, perjurya. Verba pro aliarum miseriarum expressione non suppetunt; declamet eas ac deploret Ægidius Vitervienfis, qui oratione 1. in Concilio Generali Lateranensi, sub Julio II. sequentia de suo Sæculo dolet.

dolet, aptissima huic nostro presenti. *Vidimus* (inquit) *acies utrinque profligatas: vidimus cedes: vidimus clades: vidimus campos occisorum acervis coopertos: vidimus terram his annis plus cruoris habuisse, quam pluvia: minus imbrum bibisse, quam sanguinis. Vidimus tantum occubuisse Christiani roboris, quantum fuerat ad fidei hostem debellandum satis. Nihilque jam nobis, nisi exitium, nihil nisi interitum superesse. Hæc ille flebili voce: quæ fideis oculis nec legimus tunc, nec modò referimus.*

Si ergo temporibus hisce tot tantaque mala ex bellis & discordiâ inter Christianos Principes oriuntur;

C. III.

Qualitates hinc & nunc, præcipue dignum constituentes indignumque reddentes.

INfertur primò, quòd ille hodie dignior censendus sit pro summo Pontificatu Ecclesiæ, qui (suppositis supponendis circa dotes Sanctimonix, Litteraturæ & Prudentiæ) magis propensus fuerit in pacem publicam; & qui plus de eâ sollicitus speratur. Probat, nam si semper major dignitas ad Pontificatum,

K est

est mensuranda per ordinem ad præsentem necessitatem universalis Ecclesiæ, cum majora eus incommoda ex bellis inter Christianos Principes hodie orientur, (quæ nullo alio medio reparari valent, quàm pace stabilita universali) sequitur quòd hîc & nunc ille dignior censeri debeat, qui propensior fuerit ad pacem, & de quo speratur quòd Principes ad unionem inducet.

- 8 Confirmatur; nam si secundum D. Thomam 2. 2. q. 138. art. 3. in corp. semper desideratur propensio ad pacem in eligendo ad Pontificatum, ut scilicet pacificè Ecclesiam regat, sequitur quòd potiori jure hoc sit desiderandum in præsentibus calamitatibus Orbis. Verba D. Thomæ subjicio, quæ semper deberent esse præ oculis eligentium: *Ille (ait) qui debet eligere aliquem in Episcopum, non tenetur eligere meliorem simpliciter: sed meliorem quoad regimen Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam instruere, & defendere, & pacificè gubernare.* Ponderentur singula, maximè ultima verba; nempe, *& pacificè gubernare.*
- 9 Infertur secundo, quòd ille, de quo non speratur sollicitum fore pro concordia & publica pace, minimè hodie sit dignus summo Ecclesiæ Pontificatu, etiam si fulgeat prudentiâ, doctrinâ & pietate: Patet, quia deest ei illa qualitas magis hodie desiderata

derata ad Ecclesiæ utilitatem: & penes quam meti-
enda est major dignitas eligendi.

Infertur tertio, quòd ille, de quo prudenter ti- 10
metur, quòd inthronizatus bella aut excitabit, aut
nutriet, hodie sit indignissimus Solio Petri: etiamsi
nobilitate, prudentia & doctrinâ splendeat. Proba-
tur, nam belligerosus, & animo inquietus est positivè
contrarius præsentì indigentia Ecclesiæ; Ergo est
omninò indignus quòd hodie præficiatur in
Caput.

Confirmatur; nam si perturbator pacis unius
particularis Ecclesiæ excommunicatur, & arcetur
a participatione Sacrorum, ut videre est in Canone
2. Concilij Oxoniensis celebrati in Anglia anno 1222,
Temporibus Honorij III. quod Decretum invenitur
confirmatum in Concilio Viturenfi, canone ultimo
(extat apud Coriolanum in appendice Conciliorum
Galliæ, folio mihi 73) ergo potiori jure arcendus erit
ille à throno Petri, de quo prudenter timetur quòd
bellis ejus Ecclesiam vexabit.

Dixi in hac tertia illatione, *etiamsi nobilitate, pru-
dentiâ & doctrinâ splendeat, & non dixi, etiamsi pius in Deum
extiterit & homines, quia cum DEUS non sit Deus dissen-
sionis, sed pacis secundum Apostolum 1. Cor. c. II. & odio
habeat eum, qui seminat inter Fratres discordias, Proverb. cap. 6.*

nequit, qui Deum verè & ex corde, religione ac pietate colit, pacem non insequi, & discordias non componere, si potest.

- II Inferitur Quartò, quòd peccabit letaliter Elector, qui hodie daret suffragium pro belligerò, & turbulento. Probat, quia eligeret indignum hìc & nunc, etiamsi aliàs fuisset doctissimus, nobilissimus, & in negotijs maximè exercitatus: nam major dexteritas ad negotia, si non comitetur animum pium, pacificum vel neutralem, potiùs nocebit, quàm proficiet. Unde benè Sotus lib. 2. de just. quæst. 3. art. 4. conclus. 4. agens de simili argumento in alia materia, dixit, *nemo qui improbis est moribus, quacumque vel scientiâ vel prudentiâ præpolleat (quæ potiùs in viro pravo erit astutia) ad hujusmodi provincias est assumendus, Astutia autem, secundum D. Thomam est peccatum, & ad peccatum inducit: videatur 2. 2. quæst. 55. art. 3.*



S. IV.

Diligentia necessario adhibenda à Sacris Electoribus ante Electionem, pro obtinendâ sufficienti notitia de indigno & de digniore.

AD quaestionem ergo accedendo : supposito quòd Eminentissimi Cardinales, ex vi sui muneris electoralis, tenentur sub poena damnationis aeternae, suffragium dare magis digno, attentis circumstantijs praesentis indigentiae universalis Ecclesiae, cui providendum est de Pastore:

Dico primò: Eminentissimi Electores, quando ¹² proximè sunt ad Electionem, tenentur altâ mente perpendere, qualis sit praesens necessitas Ecclesiae universalis, ut eidem valeant de magis digno providere Pastore. Hæc conclusio est clara, & deducitur ex dictis.

Dico secundò : tenentur etiam omnem dili- ¹³ gentiam adhibere ut perfectam consequantur notitiam de qualitatibus, moribus & affectionibus, tam publicis quàm privatis eorum, qui circumferuntur proximiores Electioni passivæ. Probatur; quia si id omitterent, praesumeretur, eos velle cæciter
K 3 proce-

procedere, & consequenter culpabiliter in negotio gravissimo, quod absit.

*Si adest Exclusiva, audiri & excipi
debet.*

14 **D**ico Tertio, licite possunt, immò debent Eminentissimi Electores audire Ministros Principis Exclusivam repræsentantis.

Probatum; nam Electores ratione sui muneris, sunt Iudices de majori dignitate eligendi; Ergo debent habere notitiam perfectam, non in abstracto, & in genere de qualitatibus constituentibus majorem dignitatem, & de vitijs eam evertentibus, sed debent habere notitiam in cōcreto de illis, hoc est, de eo, quòd Cajus (quem eligere desiderant) habeat prædictas bonas qualitates, & careat vitijs nocentibus hîc & nunc: Tunc sic; sed de eo, quòd Cajus careat vitijs contrarijs bonis illis qualitatibus hîc & nunc desideratis, non est facile, immò est difficile, habere perfectam notitiam, si elector tantum innitatur communi & familiari consuetudini: & ex aliâ parte, facillimum est illam habere, si audiat Exclusivam repræsentantem. Ergo tenetur elector, ne cæciter & culpabiliter procedat, audire Ministros Exclusivam inter-

interponentes, ut possit rectè judicare, quòd in Cajo
(quem eligere intendit) non inveniantur vitia con-
traria bonis illis qualitatibus, hìc & nunc in eligen-
do desideratis.

Minor autem, quoad primam partem, vide-^{u s}
licet, quòd non sit facile Electori (immò difficile)
habere perfectam notitiam, de eo quòd in Cajo
concurrant bonæ illæ qualitates hìc & nunc deside-
ratae, & quòd careat vitijs contrarijs, si Elector solum
innitatur communi & urbanæ familiaritati, probatur:
nam qualitates quæ hìc & nunc desiderantur in eli-
gendo, sunt animus pacatus, benevolus ad omnes,
propensus in pacem publicam, & Principum uni-
onem: vitia autem contraria sunt, animus bellige-
rosus, partialis, seditiosus, discordiæ feminator ac
nutritor, juxta dicta numero 7. 8. & 10: sed sic est, quòd
prædicta vitia semper secretò procedunt, fugiunt
enim ex natura sua communem consuetudinem, &
urbanam familiaritatem, ergo nequit haberi perfe-
cta notitia eorum ex vi solius communis & urbanæ
consuetudinis.

Minor probatur; nam si juxta Onofandrum *in*
strategico, cap. 10. §. 8 (qui est *de arcanis Imperatorum consilijs*)
demens ille est, qui arcana negotiorum cum multitudine communi-
cat, quantò magis demens esset, negotia belli
à mul-

à multitudine non celaret : Unde dixit Ammianus *lib. 10. res bellicas non ager, cui est grave silentium*, quasi absque silentio, & secreto tractari nequeant: quia si ea, quæ agere instituimus, secreto non habentur, semel pro- palata, vel prævenientur, vel impediuntur ab alijs, ut monuit Libius *de re militari, cap. 2.* cum ergo ea, quæ bella concernunt, & partialitates disponunt, secreto semper agantur, nequeunt ex solâ communi consuetudine & familiaritate satis penetrari & agnosci. Facit ad hoc, quòd cum insidiantes paci sint semper fraudibus pleni, vulpinantur continuo, credentes se cum vulpibus agere: unde difficile est, ex verbis animum eorum investigare.

- 16 Secunda verò pars minoris, positæ numero i 4. videlicet, quòd si Eminentissimi Electores audierint Exclufivam interponentes, facilè poterunt habere perfectam notitiam de eo: utrùm Cajus (in quem passiva inclinat Electio) careat, vel scateat vitijs contrarijs præsentî indigentæ Ecclesiæ, ex quo dignus, vel indignus æstimari possit hîc & nunc. Probatur: nam stando dictis suprâ num. 6. de præsentî necessitate Ecclesiæ, debent desiderari in eligendo ultra qualitates positivè conducentes, quòd careat animo inquieto, seditioso, partiali & belligeroso; sed hæc nullo alio modo possunt cognosci, nisi audiendo

Exclu-

Exclusivam, & perpendendo momenta ejus; Ergo tenentur Electores præbere aures Exclusivam representantibus.

Minor probatur; nam qui Exclusivam interponunt, sunt Principes, quos in negotiobelli quodammodo *nullum latet secretum*, quibus *omne cor patet & omnis voluntas loquitur*, nam ut dixit Sinestius ad Archadium, *omnium oculis cernunt, & omnium auribus audiunt*: Unde cuncta, quæ occultè machinantur, præsciunt ante invasionem, vel post invasionem perfectè cognoscunt; sciunt quippè, quis bellum promoverit, quo prætextu, ac fœdere colligatos allegerit, quis quantas suppetias tulerit, & si non militibus, pecunijs saltem subvenerit, idque circò jure optimo dixerim eos, *peritos in arte belli & pacis*: Ergo ipsi, & non alij sunt, qui benè norunt, quis & qui Eminentissimorum Cardinalium belligerosi, aut seditiosi inveniuntur: & consequenter, qui ex ipsis indigni sint hîc & nunc occupare thronum Petri. Et cum ex aliâ parte sæpè accidat, quòd Eminentissimi Cardinales habeant plenam notitiam de modestia, literaturâ, & prudentiâ Caij, & simul ignorantiam de ipsius Caij animo belligeroso, & de confœderationibus, & de suppetijs præstitis ab ipso Principibus bellum gerentibus, de quibus omnibus nil Principes latet, quia sua in-

L

terest

terest, & Cardinales latet, quia sua non interest, nec est illorum, sicut est Principum, hæc penetrare; sequitur quod teneantur Sacri Electores, ne cæciter procedant, judicando indignum pro digno hîc & nunc; adire Principes pro notitia eorum, qui hîc & nunc non sunt idonei ad pacem (pro quâ satagunt) stabiliendam, aut quòd saltem teneantur audire eos, dum loquuntur.

17 Nec Sacri Electores ægrè ferre debent, juvari notitiâ habitâ, mediante Exclusiva, ut certificentur de qualitatibus Caij, an conducant ad Pontificatum hîc & nunc; quippè, qui benè norunt obligati nem esse cujuslibet Electoris (maximè quando in eligendo desiderantur qualitates extraneæ facultati, quam profitetur Elector) requirere à peritis in arte, an in eum concurrant (pro quo volunt suffragium dare) dotes & qualitates illæ necessariæ ad rectè exequendum ea, quæ sunt propria illius officij, cui est providendum de persona digniore.

18 Extat ad hoc expressa doctrina B. Augustini de Ancona (non minùs Sanctitate, quàm eruditione conspicui) in *summa de potestate Ecclesiæ, quest. 41. art. 3. ad 1.* ubi postquàm determinaverat *articul. 2.* quòd spectaret ad Papam examinare electionem Imperatoris: in *art. 3.* rogat, utrùm ad eundem Pontificem pertineat examinare ipsam personam in Imperatorem
ele

electam, ut possit confirmare, vel reprobare electionem factam? & respondet affirmativè, dicendo quòd persona electa debeat examinari immediatè ab ipso Pontifice, & cùm pro parte negativa objectum esset in primo argumento, quòd eligatur ad defendendam Ecclesiam corporali gladio: & examen de aptitudine, & idoneitate ad prædictum effectum magis pertineat ad militem, quam ad Papam, sequitur quòd examen de aptitudine personæ electæ in Imperatorem non pertineat ad Pontificem: Respondet Anconitanus, *quòd ex fama, & testimonio aliorum* (nempè militum, qui sunt periti in arte roboris militaris) *potest Papa examinare, utrum persona electa in Imperatorem idonea sit corporali gladio Ecclesiam defendere, vel utrum sit effeminata & inutilis ad talem effectum.*

Videas, quo pacto Romanus Pontifex sufficiens asseritur, ad ferendum iudicium de qualitatibus electi in Imperatorem, nempè recurrendo ad peritos in arte militari; & rogando ab eis, (sic suadet vox illa *testimonio aliorum*) utrum electus sit idoneus pro militari defensione Ecclesiæ. Si ergo hoc debet facere Pontifex circa personam jam in Imperatorem electam, ut confirmet electionem: Cur id ipsum non faciet Sacer Elector ante electionem, ut possit eligere digniorem? præcipuè quando qualitates constitu-

entes indignum hîc & nunc, sunt omninò extra Sphæram notitiæ, quæ ex urbana, & familiari consuetudine potest haberi, non minùs quàm peritia & robur artis militaris (quæ debent concurrere in Imperatorem) sunt extra Sphæram notitiæ Pontificis confirmatoris.

19 Hac etiam de causâ, cùm in cathedralibus Ecclesijs provisio fit per oppositionem de Cannogiâ aliqua Doctorali, vel Magistrali, Capitulares vocem habentes accersent viros doctos in Sacris Canonibus vel Theologia (respectivè ad Canonicatûs Præbendam) ut ab eis, tanquam à peritis in arte, fiant certiores de majori merito oppositorum, ne cæciter & injustè suffragium ferant.

20 Et ut intentum convincam, in Salmanticensi Academia toto terrarum Orbe celeberrimâ, ubi inter alias innumeras una existit erecta Cathedra Musicæ, nobili stipendio dotata, cujus provisio pertinet ad Claustrum Universitatis, ad est, ad Doctores omnes capitulariter congregatos: Quoties igitur de electi-
one personæ agitur pro dictâ cathedrâ regentandâ, Doctores illi Sapientissimi ut inter dignos digniorem seligant, convocant peritos in arte Musicæ, qui interfint lectionibus & examini publico oppositorum, à quibus notitiam de digniore exquirant, ne rei fiant
de cæ-

de cæca & injustâ provisione. Si ergo totius Orbis Magistri, necessariam præfatam diligentiam ducunt, ut recti Judices esse valeant : quid facere tenebuntur, si casus similis evenerit, qui in re morali Salmanticensibus Doctoribus nequeunt anteponi? Judicet timoratus & prudens.

Confirmo hæc omnia ponderando quod teti- 21
gi supra numero 14 & 15. videlicet quòd communis notitia, quam Eminentissimi Electores habent de cæteris Concardinalibus, versatur ad summum circa nobilitatem, literaturam, prudentiam & modestiam exteriorern &c. quæ profunt ad qualificandum habentem: Sed non versatur circa carentiam vitiorum, hîc & nunc nocivorum, de quibus egi supra numero 9. & 10. Ergo tenentur Electores, omissis eis, quæ profunt, & benè qualificant habentem, esse ultra solliciti, & investigare de vitijs hîc & nunc nocivis, utrum scilicet careat eis ille, quem volunt eligere. Patet hæc consequentia, nam secundum Jura & Doctores *causa, quæ nocet, debet inspici, non quæ prodest.* Barbosa tom. 1. varior. tract. de roma. 40. num. 35. Tunc ultra, ergo postpositis illis qualitibus, quæ profunt, & de quibus habetur notitia per communem consuetudinem, facienda omninò discussio de qualitibus, quæ nocent: maximè quando nociva sunt

potentissima constituendi indignitatem : cum ergo nequeant Sacri Electores habere notitiam perfectam de nocivis hîc & nunc , nisi auditâ Exclufivâ , & expensis illius momentis , fequitur quòd ad illam audiendam , & excipiendam teneantur Sacri Electores.

Solutio affertur & rejicitur.

22 **N**ec valet, si respondeat Elector , dicens : ego habeo sufficientem notitiam de bonis , & pofitivis qualitatibus Caij , quem eligere intendo , non ergo teneor esse follicitus de qualitatibus nocivis & negativis. Patet confequentia , nam fecundum jura æquum eft , ut ex qualitatibus , quæ apparent , præfumam bonitatem earum , quæ non apparent : & quod ille , qui habetur bonus ex his , quæ videntur , præfumatur etiam bonus , quoad ea , quæ non videntur.

23 Non inquam valet refponfio ; nam licet fecundum jura , femper quis præfumatur *bonus* , non tamen præfumitur *optimus* , ut latè patet per Doctores , quos affert , & fequitur Barbofa loco citato , *Axiomate* 37. unde qualitas illa *optimitatis* debet probari , ut benè obfervat idem Barbofa , num. 4. ex Vincentio Caroc. *fingulari* 286. Cum autem eligendus in Pontificem debe-

debeat esse non modò *bonus*, sed *optimus*, vel ad minùs *melior*, debet Elector certificari aut de *optimitate*, aut de *melioritate*. Hæc autem in nostro casu probatur ex carentia qualitatum nocivarum, videlicet quòd Cajus eligendus careat animo seditioso, belligeroso & inquieto, nam istæ malæ qualitates non modò reddunt indignum habentem, sed etiam consequenter destruunt omnem bonitatem; & qui eas patitur, nequit dici optimus nec bonus.

Debet igitur Elector esse sollicitus de absentia qualitatum hîc & nunc nocivarum, quia etiamsi Cajus *bonus* præsumatur, non tamen præsumitur *optimus*, nisi probetur: Et cum ex alia parte, qui eligitur in Pontificem, debeat esse *optimus*, vel ad minùs *melior*, fit consequens, quòd saltem fieri debeat probatio de *melioritate*, per carentiam qualitatum hîc & nunc nocivarum: ad hanc autem probationem maximè & unicè conducit Exclusiva, debet ergo excipi & perpendi ab Electore.

Illud verò, quod adducitur in solutione, de ju-²⁴re, quod quis habet ut præsumatur bonus circa ea, quæ non apparent, posset habere locum, in casu, quo Exclusiva (quæ opponit Cajo indignitatem) non interveniret: At Exclufivâ interveniente non relinquitur locus ignorantia, nisi vincibili, & affectatae
& con.

& consequenter, quæ non excusat à culpâ , ut notum est , unde Elector non potest dicere , non teneor esse sollicitus &c. in præsentia Exclufivæ , absque crimine gravi.

§. V.

*Ex praxi Ecclesiæ ostenditur quòd debeat
audiri , & excipi Exclufiva ab Ele-
ctoribus.*

25 **M**Ajorem lucem accipient , quæ diximus à numero 14. si ponderetur id , quod hodie est in praxi , & observantia apud Romanam Curiam : ubi juxta Bullam Gregorij XIII. (quæ incipit *onus Apostolicum* , tom. 2. Bullarj) recipiuntur & examinantur Testes super vita & moribus eorum , qui ad regimen assumuntur Ecclesiarum : etiamsi tales ex domesticis Pontificis sint electi , cum tamen Sanctissimus semper eligat ex domesticis in Episcopos, quos bonos præsumit, doctos, prudentes, virtutibus ornatos, & quod pluris est, à se maximè expertos: ex quo sequitur, quòd informationes, quæ de moribus, & vita assumendorum fiunt, aliquid aliud investigent ultra ea, quæ Sanctissimus præsumit, & sunt ei nota in persona electa, illud nempe, quod

quod potuit latere Pontificem , & ejus Ministros :
 & quod non fuit facile ad ejus notitiam pervenire ex
 communi consuetudine & familiari convictu. Hoc
 ergo , quod fugit notitiam Sanctissimi in viro sibi
 familiari & domestico à se experto , & in bona æsti-
 matione habito , per examen testium investigatur :
 Et id ipsum aperit Exclusiva Eminentissimis Electo-
 ribus circa personam Caj. Ergo sicut sanctissi-
 mus judicat sibi necessarium , pro Electione Epis-
 copi particularis Ecclesiæ , investigare & audire , si
 quæ opponuntur contra personam à se notam , pro-
 motam & in bona æstimatione habitam : eadem
 ratione debent Eminentissimi Electores investigare
 & audire ea , quæ opponuntur Cajo eligendo ad
 regimen Universalis Ecclesiæ , etiam si Cajo aliàs sit
 eis notus , & in sana opinione habitus.

Ad hoc ipsum respiciebat antiqua , & lauda- 26
 bilis primitivæ Ecclesiæ consuetudo audiendi La-
 icos , tempore , quo aliquis in servitium Eccle-
 siæ cooptabatur , juxta illud Apostoli *oportet illum testi-
 monium habere bonum ab his , qui foris sunt.* De quo argu-
 mento plura in Epistolis ad Timotheum , & ad
 Titum , & frequentissimè etiam in Sacris Canonibus.
 Hac de causa Plebis & Populi depositiones re-
 cipiebantur ante Ordinationes Præbyterorum , &

M

Epis-

Episcoporum , ut videre est in omnibus fere Con-
 cilijs, quæ per octo priora sæcula fuere celebrata. Con-
 sulte Pamelium in notis ad Epistolam 68. *D. Cypriani*
num. 2. Vide Vasquez *tomo 3. in 3. p. disp. 244. cap. 5.* Du-
 alium de Pontifice 3. p. *quæst. 6.* qui omnes plura
 afferunt ad intentum.

27 Nec miretur quis , quòd aliqua lateant Sacros
 Electores circa mores alicujus de Collegio , quæ ta-
 men uni , aut alteri Principum non sint ignota ; nam
 (ultra ea , quæ supra diximus de secreto , quo res bel-
 licæ geruntur , quarumque penetratio de Principum
 est officio , non de Cardinalium ministerio) contin-
 git sæpè in negotijs minoris Sacramenti , domesti-
 cos ignorare aliqua , quæ unus extraneus percallet.
 Hac prænotione instructa Sacrosancta Mater Eccle-
 sia, dum accingitur Diaconos promovere ad Presby-
 teratûs Ordinem , Laicum quemque de Populo ex-
 hortatur , ut pandat & proferat, si quid scit correcti-
 one dignum in conversatione , & moribus Diaco-
 norum sibi domesticorum.

Audiamus Pontificem consecratorem : *Quoniam,*
Fratres Charissimi, (verba sunt Ecclesiæ) *Reactoris navis &*
navigio deferendis eadem est vel securitatis ratio , vel communis
timoris. Par eorum debet esse sententia , quorum causa communis
existit. Neque enim frustra fuit à Patribus institutum , ut de
electi-

electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi sunt, consulatur etiam Populus: quia de vitâ & conversatione præsentandi, quod nonnunquam ignoratur à pluribus, scitur à paucis: & necesse est, ut facilius ei quis obedientiam exhibeat Ordinato, cui assensum præbuerit Ordinando. Horum siquidē Diaconorum, in Presbyteros ordinandorum, conversatio (quantum mihi videtur) probata, & Deo placita existit, & digna (ut arbitror) ecclesiastici honoris augmento. Sed ne unum fortasse, vel paucos, aut decipiat assensio, aut fallat affectio, sententia est expetenda multorum. Itaque quid de eorum actibus, aut moribus noveritis, quid de merito sentiatis, libera voce pandatis, & his testimonium Sacerdotij, magis pro merito, quàm affectione aliqua tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro DEO & propter DEVM, cum fiducia exeat, & dicat. Haec tēus Ecclesia: Pontificale Rom. titulo de ordinat. Presbyt. in monit. ad Populum: Ex quibus verbis aliqua intercepta videram apud Dualium, dicta quest. 6. folio 387. quæ ipse refert ex Concilio Cartaginensi III: Et ut verum fatear, minimè verba inveni, sententiam inveni, & repetitam: Sat nobis autoritas Ecclesiæ verba huiusmodi per os Pontificis proferentis.

Ad quæ verba attentum desidero Lectorem, & 28
oro ponderet, quòd Ecclesia, postquam affirmat bonam sibi videri, & DEO placitam ordinandi in Presbyterum conversationem, immò se credere, dignum cum existere augmento ecclesiastici honoris: quippè

quæ cum diu familiarem, & domesticum est exper-
ta in Subdiaconatûs & Diaconatûs ministerio servi-
entem: profitetur tamen desiderare Populi depo-
sitionem super moribus ordinandi, de quibus ipsa
fatetur se sufficienter instructam, rata (& benè) quòd
possit in promovendo inveniri defectus, ordina-
tionem impediens, qui Rectorum Ecclesiæ oculatissi-
mam attentionem fugiat, & tamen ab uno vel alte-
ro circumstantis Plebis sciatur: Unde concludit:
*Monco vos, ut liberâ voce pandatis, quid de eorum actibus &
moribus noveritis, & si quis habet aliquid contra illos (scilicet
ordinandos) pro Deo, & propter Deum, cum fiduciâ exeat
& dicat: nam licet ordinandorum conversatio probata & Deo
placita (meo videri) existat, expetenda tamen est sententia mul-
torum, quia de vitâ & moribus ordinandi, quod nonnunquam
ignoratur à pluribus, scitur à paucis.*

29. Iste est casus præsentis Controversiæ. Eminen-
tissimi Cardinales in procinctu promotionis facien-
dæ de Cajo ad sacrum Pontificatûs honorem, etiam
si conversationem ejus per multum temporis sint ex-
perti, & eam probatam, ac Deo placitam existere
judicaverint, cum tamen sæpè contingat, quòd de-
fectus aliquis eligendi, qui ignoratur à pluribus, sci-
atur à paucis, ut rectè sanctèque procedant, audire
debent (si non rogant) à Principibus Exclusivam;
nam

nam etiam si Principes pauci dici possint, penetrare tamen valent defectum animi inquieti, & belligerosi (promotionem Caij hic & nunc impediendam) à toto Sacro Collegio ignoratum, aut saltem à multis de illo: Quoniam ad eos, qui defectum ignorant, dirigitur Exclusiva præcisè: non ad illos, qui defectum talem agnoscunt: hi namque non indigent Exclusivâ: Sat enim ad excludendum est eis ipsa sua animi probitas, & rectitudo.

§. VI.

Dubium suboritur, & resolvitur.

Sed emergit statim difficultas, nam ex dictis videtur 30
inferri, quòd teneantur Eminentissimi Electores rogare à Principibus, tanquam peritis in arte belli, & pacis, an habeant quod opponant alicui de sacro Collegio; quod quidem durum videtur & impracticabile.

Huic difficultati satisfacere possemus dicendo, nec id durum esse, nec impracticabile; & incipiendo ab ultimo, dico facile esse interrogare ab Oratoribus Principum, qui Romæ resident, si habent aliquid huiusmodi in mandatis: Nec durum debet

M 3

hoc

hoc dici, cum sit conformiter ad laudabilem Ecclesie consuetudinem, per multa Sæcula in electionibus observatam, & nunc retentam quoad substantiam, licet in aliquibus accidentibus variatam: Præterea, durum dici non debet, quod summam reverentiam conciliaret Electoribus, cum sic patefacerent Orbi suam sanam & rectam intentionem in providendo universali Ecclesie de digniore.

32 Sed si durum id videatur, dico permissivè teneri Electores saltem excipere Exclufivam, si adest, & audire eam interponentes, quod est scopus totius huius Sectionis.

33 Quod si de nullo exstiterit Exclufiva, sit iudicium, quod nullus de Sacro Collegio sit hodie idoneus eligi ob defectum animi belligerosi, & inquieti; nam qui tacet, & nulli aliquid opponit, videtur omnes approbare, & fateri nullum ex hoc capite indignum hinc & nunc recognoscere. Quod est conformiter ad hodiernam praxim Ecclesie, nam in Pontificali Romano, immediate post verba supra data, præcipit Pontifici Ordinatore, ut postquam à Populo requisierit, si habent quod opponant Ordinando, *faciat aliquam moram*, & non procedat ulterius, tempus concedens Laicis ad excludendum; & morâ transactâ nulloque reclamante, pergit ad faciendam

endam ordinationem : quia scilicet ordinandus ex Plebis & populi silentio & non oppositione jam censetur idoneus iudicatus à Plebe , dum ei nihil opposuit , cum posset.

Facit ad hoc Glossæ opinio , *cap. licet , 8. q. 1. verbo qui præstantior* ; dum dicit , *aliquem bonum esse , eo ipso quòd malus non sit* ; quorum sensus est mihi talis , quoad intentum , posita Exclufivâ de uno solo , cæteri , qui remanent non exclusi , boni censentur quoad prædictum defectum , dum à Principibus ut indigni non excluduntur.

§. VII.

Ponderanda sunt momenta Exclufivæ : Et Excludentis qualitates.

Dico quartò , tenentur Eminentissimi Electores ³⁴² postquam Exclufivam exceperint , perpendere qualitates Principis eam interponentis , & motiva , & causas excludendi : Sed præterquam quòd hæc conclusio est conformis rectæ rationi ,

Probatur authoritate Concilij Tertij Cartaginensis , cap. 40. cuius titulus si esset conficiendus ex verbis Decreti conciliaris , talis debebat esse : *De contradictione Sacularium , ne quis in Episcopum ordinetur* , quod est idem ,

ūdem , ac dicere de *Exclusiva interposita à Laicis* , ne quis
in Pontificem eligatur. Sententia ergo Concilij hæc est,
illud est statuendum, ut quando ad eligendum Episcopum conveneri-
mus, si quæ contradictio fuerit oborta (quæ a talia tractata sunt apud
nos) discutiantur primò personæ contradicentium : postremò illa
etiam, quæ obijciuntur, pertractentur: Ecce Patres statuunt,
 quòd cum *Exclusiva* alicui opponitur, ne eligatur, de-
 beant examinari & causa contradicendi, sive excludē-
 di, & meritum opponentis; idem decretum p̄ssimis
 verbis conceptum, invenitur in Concilio Africano,
cap. 17. tom. 1. Concilior. & refertur à Graciano cap. illud est, 23
distinctione.

§ 3 Sed antequam ad aliud gradum faciam , noto
 pro confirmatione eorum, de quibus suprà à nume-
 ro 25. & deinceps; Quòd Patres Concilij Carthagi-
 nensis & Africani fatentur in more esse, & apud ip-
 sos constitutum, admittere contradictiones Laico-
 rum adversus Episcopum, etiam electum, ne conse-
 crationem accipiat; nam hæc est vis illius vocis *ad*
eligendum, quæ juxta Glossam dicti capituli *illud est*, idem
 valet ac *ad consecrandum* seu *ordinandum*. Si ergo exaudi-
 untur Laici oppositæ, & contradicentes ne con-
 secratur Episcopus jam electus, potiori jure audiri
 debent deponentes, & obijcientes ante electionem;
 nam ante electionem nullo jure privatur is, cui
 oppo-

opponitur, & tamen privatur, si opponatur post electionem, & non obstante, quòd privetur, oppositio seu Exclusiva auditur.

Restat ergo, ut pro dilucidatione nostri assumpti, & inhærendo decretis Conciliorum, discutiamus primò personarum contradicentium qualitates, & postea causas seu motiva contradicendi.

Qui deponunt, opponunt, excludunt & contradicunt, sunt Reges, testes omni exceptione majores, & quorum depositioni standum est, ut tenent Doctores ex cap. *Literis*, *Clement. 2. de probation.* ibi *centenarius super sic enarratis plenam fidem adhibendam.* Qui textus etiam si loquatur de Pontifice, procedit etiam, & extenditur ad Principes, qui non recognoscunt Superiorem, ut cum Belluga, Redino, Paulo de Castro, Alexandro, Sozino juniore & Cardinale resolvit Zeballos, *commun. contra com. qu. 879. à num. 176.* Et licet id sit indubitatum, quando Princeps agit de facto proprio (quo pacto procedit textus Clementinæ) tamen secundum plures Doctores, quos allegat, & sequitur Farinacius de *Testibus, quest. 63 num. 82. & 84.* Barbosa in *collect. ad dictum cap. literis num. 7. & 8.* Principes etiam de facto alieno faciunt fidem, saltem præsumptivè, quousq; scilicet de contrario non constet. Videantur infra dicenda in Solutione argumentorum.

N

Cha-

*Characteristica qualitates Principis de
Ecclesiâ benè merentis.*

37 **Q**uia autem privilegium hoc dicti capituli *litteris*, cunctis apparet commune Principibus, necessarium duxi pro majori pondere & a pretio Exclusionis qualitates expendere, quibus Principum aliqui digniores reddantur, quod à sacro Collegio eis fides adhibeatur, & assensus præstetur. Sicut enim in firmamento coeli *Stella differt à stella in claritate*, ita in firmamento militantis Ecclesiæ alij alijs Principibus recensentur clariores. Ut autem de majori eorum apud Ecclesiam merito iudicium fiat, indicem subijcio obsequiorum in eam, ut proportione servatâ, ipsorum quoque Principum calculatio & æstimatio fiat.

Ille ergo Princeps habendus est ut plus de Ecclesia benemeritus, qui DEO religiosus, subditis pius, omnibus fidus, multarum sub Sancti Petri tinarâ seu Regno, coronis redimitur Provinciarum.

Qui debellatis Mauris, gentibusque ad Evangelium adductis, plura Regna sub unius Ecclesiæ obedientia ligavit.

Qui messem ditionis suæ mavult mundam,
quàm

quàm multam , & præligit minorari purgando,
quàm crescere, libertatem conscientiaè permit-
tendo.

Qui cum Turca jurato inimico Christi, aut
pacem inivit unquam, aut inducias admisit ro-
gatus.

Qui pro Fidei dilatatione exteros alit & instru-
it, ut Christi præcones facti, infidelitatis cæcitatem
illuminent.

Qui pro honore Ecclesiastici Chori sic est zela-
tor, ut crimen reputet absque veniâ, minima eide-
bitæ reverentiæ violatio.

Qui pro Templorum erectione ac nitore, mini-
strorumque victu, quod ad unius Regni opulentiam
sufficeret, ex proprio quotannis liberalis effudit.

Qui, ut Sanctæ & Romanæ Curiaè gloria splen-
deat, ex Regni arario continuè incrementa mi-
nistrat.

His igitur generaliter prælibatis, descendo
ad eas qualitates, quæ, maximè sunt de casu præsen-
ti. Recensebo aliqua, quæ meo iudicio, animi
sinceri, pacem ex corde & non fictè expe-
tentis, sunt signa certissima.

*Nota Principis Pacem publicam
suspirantis.*

38 **I**lle Princeps maximè videtur audiendus, casu quòd
pro negotio pacis stabiliendæ det Exclusivam.

Qui fidem servat ad omnes.

Qui à nullo ex confœderatis, fraudibus ac tech-
nis castrum fortaliciumve abstulit.

Qui provocatus, & non aliter arma sumit, bel-
lumque gerit solummodò defensivum.

Qui pacem servat ad confinantes.

Qui Vasallos nec excitat, nec armat in pro-
prios Principes, aut suppetias eis contra fidem præsti-
tam subministrat.

Hæc & alia his similia, sunt vestigia ad indagand-
um Principis animum Pacem publicam expeten-
tem: & juxta ea Sacer Elector exclusivam admit-
tens discretionem debet facere respectivè.

*Motiva contradicendi seu ad excludendum:
Formaque Exclusivæ.*

Circa motiva & causas contradicendi, seu exclu- 39
dendi aliquem ab ordinatione, seu ab electione
passiva (quæ Concilia allegata, secundo loco dis-
cutienda præcipiunt) judico debere esse tales, ut ob
eas exclusus indignus omninò reddatur ordinati-
one. Et in casu nostro, si hodie motiva excludendi fu-
erint peccata contra publicam pacem, dubio abs-
que, me hercle, nulla urgentior, seu robustior con-
tradictio opponi potest, juxta dicta suprà, to-
to §. 1. & 2.

Nec refert, quòd forma objiciendi, seu contra- 40
dicendi sit hæc vel illa; Quoniam sive per modum
quærelæ fiat, sive per modum depositionis, seu de-
nunciationis charitativæ de crimine, seu de crimi-
nibus ab eo, cui objicitur, perpetratis. Sat est, ut
Elector eam recipiens teneatur accusatum excludere:
Præcipuè si Princeps dixerit, se ex motu proprio, &
ex certa scientia deponere: Exempli gratiâ, potest
dicere Princeps, scio Cajum esse belligerosum, &
seditiosum, ut in causa tertij sum expertus, vel Cajus
est & fuit mihi infensus, concitavit enim adversus

me Principes ; bella nutrit magno cum dispendio Ecclesiæ, ac meo. Oro vos, ne agatis de eo inthronizando, ne mala, malè fota, crescant. Vel poterit Princeps dicere Patribus Electoribus: Oppono Cajo, ex motu proprio & ex certa scientia tale crimen (designando illud) contra pacem publicam commissum: & simul vobis expono, quòd si inthronizabitur, Ecclesiæ quies omninò exulabit, & cuncta ejus in deterius vergent &c. Unde nil refert, quòd his vel illis verbis Exclufiva formetur, dummodò sit proposita ex causa gravi, & à Principe benè nota, nam in negotijs hujus generis, materiæ momenta, non verborum artificia sunt attendenda, & æstima-

S. VIII.

*Qui excipit Exclufivam, tenetur ei favere.
Objectiones ponuntur & solvuntur.*

41 **D**ico quintò: Sacer & Eminentissimus Elector, qui Exclufivam à Principe ex motu proprio, & ex certa scientia datam semel excepit, tenetur ei favere suffragio suo: Hæc conclusio deducitur ex dictis tota Sectione: nam ad eam probandam cuncta conspirant, quæ breviter sic resumo.

Emi-

Eminentissimi Electores debent eligere meliorem: melioritas autem est respectiva ad præsentem utilitatem Ecclesiæ: & ut sæpè monui, supponuntur Electores ignorare, quòd Cajus, v. g. careat, vel scateat vitijs vel qualitatibus nocivis hîc & nunc bono publico Universalis Ecclesiæ, & consequenter nesciunt, utrùm sit dignior, vel indignus hîc & nunc eligi in Caput Ecclesiæ: Et ex aliâ parte Princeps, qui dat Exclusivam, cùm sit peritus in arte belli & pacis, est plenè instructus de indignitate Caji præsentis. Ergo Sacri Electores tenentur fovere Exclusivam (quam à Principe exceperunt) dictamen ejus amplectendo, casu quò ex certâ scientiâ & ex proprio motu detur; & consequenter fovere Exclusivam & stare pro illa suffragio suo: Patet consequentia, nam aliàs reputabuntur velle eligere cæciter, aut hîc & nunc indignum & Everforem Ecclesiæ. Revideantur suprâ dicta.

*Objicitur Exclusivæ, quòd Princeps sit
Testis singularis.*

Sed contra hanc conclusionem objicies primò: ⁴²
Squi dat Exclusivam de Cajo, est Testis singularis
de ejus indignitate: atqui secundum jura, testis singu-
laris

laris non facit plenam fidem, & probationem. Ergo qui excipit Exclusivam, non tenetur ei favere, maxime cum vergat in præjudicium tertij, nempe Caij. Hoc argumento multa tangit, à quibus me breviter expediam, allegando communes doctrinas & Doctores.

43 Respondeo primò, negando Principem in negotio Exclusivæ dicendum esse testem: Potius enim dicendus est Judex, nam dando Exclusivam, loquitur tanquam peritus in arte belli & pacis, juxta dicta suprà numero 16. Peritus autem in qualibet arte potius est Judex quàm testis, ut ex Bartolo, Decio & Mascardo docet doctissimus D. Ioannes Angelus Bosius, *titulo 10. varior. tract. moralium, numero 228. & 250.* Unde consequenter ad hoc non est necesse, quod duo, vel tres periti concurrant, sed sufficit unus tantum: Et iste unus relevatur à Juramento, secundum Doctores, apud eundem Bosium *num. 249*: Signum ergo, quòd peritus non reputatur testis, sed Judex: & consequenter Princeps in casu Exclusivæ non debet dici testis propter memorata.

44 Respondeo secundo, (dato gratis & non concessio, quòd Princeps in negotio Exclusivæ dicendus esset testis, & non Judex) quòd Princeps non est testis utcumque, sed omni exceptione major: & cta.

& talis, quod faciat plenam probationem, saltem præsumptivè, juxta dicta num. 36; Videatur Sotus lib. 5. de justit. quæst. 7. art. 2. qui cum in corpore articuli rogasset, *Utrum unius autoritas aliquando præstare possit plurium testimonio?* Respondet affirmativè, loquendo de Imperatore, ex lege omnium, *Codic. de Test.* Videatur etiam Azor tom. 3. lib. 13. quæst. 8. ubi dicit, quod solum testimonium summi Pontificis sufficit ad condemnandum aliquem: Monui autem supra numero 36. quòd omnia, quæ jura quoad hoc concedunt summo Pontifici, procedunt etiam in Principe non recognoscente superiorem: Et P. Thomas Sanchez lib. 5. Consiliorum cap. 5. dub. 10. ex stylo Curiaë extendit hoc privilegium etiam ad Eminentissimos Cardinales: Et P. Paulus Layman lib. 3. tract. 6. cap. 4. de probationibus, num. 6. ex Navarro & alijs, affirmat, quòd in casibus, in quibus agitur de impediendo peccato, ut in denuntiatione inhabilitatis ad Ordines, & ad beneficia ecclesiastica, sufficit testimonium unius testis idonei, dummodò parti non sit jus acquisitum. Ergo cum Exclusiva agat de impediendo malo Ecclesiae, & Cajus exclusus nullum jus acquisitum habeat, sequitur secundum Layman, quòd non solum Princeps, sed alius vir idoneus Principe inferior sufficiat ad testificandum de impedimento inha-

O

bili-

bilitatis ad ordinem summi Pontificatus; Ergo potiori jure hoc procedit in Principe superiorem non recognoscente, qui (ex traditis à Soto, Azorio & Thomâ Sanchez) facit plenam fidem, etiamsi sit Testis singularis.

45 Sed pro coronide hujus negotij, & ut evacuata appareat difficultas argumenti, consulatur Farinacius *de Testib. quest. 63.* ubi pluribus Authoribus, de more, allegatis, affirmat numero 100. standum esse assertioni Principis factæ ex motu proprio, & non ad instantiam alterius. Et numero 101. ait, quòd si Princeps deponat ex certa scientia, facit plenam fidem de facto alieno. Et numero 102. inquit, quòd etiam habet locum in præjudicium tertij: Ex quo numero 185. affirmat consequenter, quòd in spiritualibus omninò standum est assertioni Pontificis, etiam ad præjudicium tertij: non tamen in profanis. Ex quo infero ego, quòd si in profanis non est standum assertioni Pontificis, quia profana non sunt de Sphæra & facultate summi Pontificis, etiamsi alias in spiritualibus Pontifex plenam fidem faciat ad præjudicium Tertij. Ergo meliori jure Sacer & Eminentissimus Elector, qui Exclusivam à Principe excepit, debet stare testimonio ejus, & non testimonio aliorum Concardinalium circa idoneitatem, vel indignitatem Caij:
Pa-

Patet consequentia , nam res bellica respectu Cardinalium est materia profana & ex natura rei omninò eis aliena: Respectu verò Principis est materia intranea, propria, domestica & familiaris, ergo testimonio ejus danda est omninò fides quoad negotium indignitatis Caij, ob animum belligerosum, etiamsi alteri Concardinali non sit fides adhibenda super hoc negotio.

Objicitur Exclusiva, quòd Princeps in ea munus subeat Testis simul ac Denunciatoris.

Objicies secundò, esto quòd Princeps dum exclu- 46
dit, subeat munus Testis omni exceptione majoris, & quòd debeat ei plena fides, etiam ad præjudicium Tertij: in casu tamen Exclusivæ dicta non procedunt. Ergo: Antecedens probatur, quia Princeps in propositione Exclusivæ est denunciator criminum Caij contra Pacem Publicam; Ergo nequit esse testis de talibus criminibus contra Cajum: Patet hæc consequentia, quia secundum jura (à quibus allegandis supersedeo, utpote quæ notissima) nemo potest simul esse testis & accusator.

Respondeo negando Antecedens, Ad probationem

tionem nego consequentiam ; nam secundum Doctores multi sunt casus , in quibus denunciator admittitur in testem , puta quando agitur de malo vitando , verbi gratiâ , ne matrimonium cum impedimento contrahatur , ut ex Cardoso , Farinacio , & Fusco resolvit Barbosa *in collect. ad lib. 2. decretal. titulo 20. de Testib. cap. in omni negotio. numero 9.* & Layman dicto cap. 4. de Probation. numero 3. *versu. his adde :* post Abbatem , Mascardum & Farinacium : videatur idem Layman *sect. 5. tract. 3. p. 2. cap. 4.* quod est de denuntiatione fraterna , *num. 9.* ubi allegat plura jura : idem tenet Sanchez de matrimon. *lib. 1. disp. 71. num. 4.* In casu ergo nostro agitur de malo Ecclesiæ vitando , ut notū est , igitur potest Princeps in eo simul esse Testis & Denunciator.

48 Prætereà in causis non infamantibus , creditur Officiali denuntianti : & officialis tunc subit munus simul denunciatoris & testis , ut docet Barbosa *hæc cita o num. 11. v. r. sculo, octavo limita,* sequendo Nellum *de Testib. num. 85. cap. 18.* & Layman citat Mascard. & Farinac & Lessium *lib. 2. de just. cap. 30. dub. 4. num. 32;* cū ergo causa , ob quam hîc & nunc Cajus excluditur , sit propria Regum , puta bella excitare , auxiliares manus conferre , foedera inire , quæ regiam opulentiam redolent , & potentiam ; non potest dici infamatoria talis causa , immò in historijs legimus , multos in similibus infirmitatibus gloriatos , si infirmitas
debet

debet audire, quod tot conatibus & sumptibus ad-
piscitur; Et cum ex alia parte Princeps sit officialis
publicus de re militari, sequitur, quod non sit contra
jura, Principem quoad Exclusivam esse simul denun-
tiatorem & Testem.

Præterea in causa difficilis probationis, quia nego- 49
tiū, de quo agitur, tale est: tunc unus idoneus vir suffi-
cit ad fidem faciendam: sive vocetur testis, sive denun-
tiator, ut docent Felinus, Antonius Gabr. Mascard.
& Cenedo quos allegat & sequitur Barbosa loco ci-
tato. *num. 12. versu, decimo limita.* Materia autem ob
quam interponit Exclusivam Princeps, difficilis est
probationis, quia summo secreto peragitur, ut vi-
dimus supra numero 15. Ergo in ea præstanda est fi-
des Principi, sive testem, sive denuntiatorem cum
appellent.

Denique verba & sententiam refero Joannis 50
Francisci à Sancto Felicio *tomo 1. decis. decis. 89. num. 4.*
ubi hæc habet: *Et licet quis non possit in judicio gerere perso-
nam accusatoris & testis, potest tamen gerere personam informa-
toris & testis eorum, quæ consistunt in facto: pro quo citat
afflictum: & capientes (id est ministrilli, quibus uti-
tur Jud. x ad capturam delinquentium) si non sint viles
personæ, plenam probationem facient, ut de cursoribus Curie Archie-
piscopatus, tenet Genuensis, in praxi Archiepiscop. capit. 8.*

Idem de Barricelist tenuit Josephus in decision. Lucensi. num. 4. versu, isti ergo: tE si Satellites essent de majoribus, & in capite: & fortius si habent aliquam jurisdictionem, essent idonei testes. Paulus Granut. theorem. 19. num. 11. hæc S Felicius. Si ergo majores Satellites, præcipuè si jurisdictionem aliquam habent, immò & ipsi Barrizelli possunt gerere personam informatoris & testis secundum hunc Authorem, & ab eo citatos: Cur (indulgeant Principes; nam argumento provocatus, ut æquitatis jura defendam, ex imis ad summa consurgo) cur inquam id ipsum denegabitur Principi, quando informat Sacros Electores de crimine Caij? quod benè novit.

51 Addo, quòd jura prohibentia, ne quis simul subeat munus denunciatoris & testis, procedunt de denunciatione judiciali, non de canonica & charitativa, qualis est Exclusiva. Nam per Exclusivam non agitur de criminis vindicta, sed solùm de damno vitando quod imminet universali Ecclesiæ: immò & de emendo Exclusi. Videantur D. Thomas 2.2. quæst. 33. art. 1. 3. & 6. Silvester verbo denunciatio in principio: Sotus de secreto, membro 2. quæst. 5. & de just. lib. 5. quæst. 5. art. 1. Layman l. b. 3. tract. 3. part. 1. cap. 4.

52 Hæc dixi absque eo quòd velim recedere à suprà stabilitis, nempè quòd Princeps excludens hodie

ex

ex motivo assignato, potius est Judex dicendus quam testis, utpote peritus in arte, de qua agit per Exclufivam: Nec fimiliter quando dico, quod Princeps deponens ex motu proprio & ex certa scientia facit plenam fidem in præjudicium Tertij; non ob id recedo à dictis Sectione præcedenti, eum nempe exclufum præjudicium pati ratione Exclufivæ. Repetantur ibi dicta, quibus standum est: nam præfentia ad maiorem evidentiam imbecillitatis argumentorum appofui.

Objicitur Exclufivæ, quòd privet Ecclefiam jure providendi ei de meliore.

Objicies tertio: Ecclefia habet jus acquifitum, 53 & eft in poffeffione, ut debeat ei provifio de meliori; fed fi admittitur, quòd Electores teneantur excipere Exclufivam, & eam fovere, defraudabitur Ecclefia dicto jure. Ergo: Minor probatur; nam potefit contingere casus, quod unus Principum excludat digniorem, & alius digniffimum &c. in ifto casu electio paffiva reducetur neceffario ad minus dignos, quod eft contra jus Ecclefie. Ergo.

Refpondeo negando minorem, tantum enim 54 abeft

abest, quòd Exclusiva privet Ecclesiam jure, ut ei provideatur de meliori, ut potius sit dicendum, prædictum jus roborari mediante Exclusiva: nam hoc jus totum consistit, ut detur Ecclesie dignissimus Pastor, & lupi arceantur à loco Pastoris: Exclusiva autem cum lupos detegat (qui sunt in vestimentis ovium) ne decipiantur Electores formâ exteriori ementitâ, & decepti lupum subrogent in locum Pastoris, ac inimicum salutent, rati se venerasse Patrem, sequitur quòd Exclusiva, prout à nobis explicata non solum roboret jus Ecclesie providendi ei de meliori, sed etiam est unum de præcipuis obsequiis, quæ valet Princeps exhibere Ecclesie, quatenus scilicet relegat ab electione passivâ eum, qui in veritate est indignus, tametsi exteriùs dignus appareat.

55 Ad probationem minoris Respondeo, admit-
tendo casum, quoad numerum exclusorum; non
quoad majorem dignitatem eorum; quia repug-
nat in terminis, quòd ille sit dignus, qui justis de cau-
sis excluditur, ut dixi Sectione præcedenti à numero
. & tunc dico, quod casu, quòd duo vel tres &c. ab
uno vel à pluribus Principibus excludantur, electio
debet fieri de meliori, factâ comparatione inter eos,
qui remanent non exclusi: Et qui inter eos dignior
fuerit inventus, ille absolutè est, & fuit dicendus di-
gnior

gnior, supposito quòd exclusi revera non erant digni eligi in his circumstantijs temporum, ut dixi agendo de præsentì indigentia & necessitate Ecclesiæ.

Objicitur Exclusiva, quòd eà admissâ Electio non erit juxta Sacrum Concilium Tridentinum.

Objicitur quartò, Sac. Concilium Tridentinum 56
sess. 24. de Reformat. cap. 1 præcipit Electoribus ecclesiasticis, ne in Electionibus ferantur precibus, aut humano affectu, ibi, quos digniores vel Ecclesiæ magis utiles judicaverint, non auidem precibus, sed eorum exigentibus meritis &c. sed si Eminentissimi Electores admittunt & fovent Exclusivam à Principe interpositam, fit consequens, quòd in electione ferantur humano affectu & precibus Principis Exclusivam dantis; Ergo.

Respondeo ideò Concilium prohibere Electo- 57
ribus, ne precibus aut humano affectu ferantur in electionibus, ut faciliùs & expeditiùs possint suffragium ferre habitâ ratione majoris meriti, per ordinem ad utilitatem Ecclesiæ: Exclusiva autem, ut sæpè dixi sectione præcedenti, non agit positivè de electione, sed de præambulo ad eam, nempe de
P mani-

manifestatione & apertione indignitatis occultæ alicujus. Nec preces Principis in eum finem diriguntur ut aliquis eligatur determinatè, sed solùm respiciunt, ut determinatè indignus non eligatur; Et ad hoc manifestat Electoribus indignitatem ejus latentem. Quare non dubitaverim dicere, quòd **Exclusiva** infervit, & facit pro intento & mente Concilij, quatenus juvat, ut Electores habeant perfectam & veram notitiam de dignis, quod facit removendo ab eis ignorantiam de indignitate occulta alicujus personæ, quod potest dici adjutorium negativum, pro subsequenti electione de meliori, quod Sacri Canones, & Concilium exoptant. Ex quo videtur dicendum quòd Electores Eminentissimi teneantur excipere **Exclusivam** ante electionem, ut servare possint in electione ipsa, quod Concilium Tridentinum injungit.



§. IX.

*Qui Exclusivam exceptit , tenetur eidem fa-
vere , aliorum etiam suffragijs ,
si potest.*

Dico sextò , favor ille , quem Eminentissimus 58
Cardinalis Exclusivam excipiens, tenetur ei præ-
stare, non sistit in ipso, ita ut suo tantum suffragio de-
beat stare pro ea: sed ultra se extendit , & obligat exci-
pientem , ut eam (si absque magno incommodo
potest) proponat alijs Electoribus , repræsentan-
do Exclusivam , & momenta ejus, ad finem exclu-
dendi indignum , & liberandi Ecclesiam à vexatio-
ne, quæ ei imminet ex indigni inthronizatione.

Probatur conclusio doctrinâ D. Thomæ 2. 2.
quæst. 70. art. 1. in corpore, ubi postquam determina-
vit, eum qui scit delictum alicujus vergens in dam-
num notabile Tertij, teneri ferre testimonium pro
ejus liberatione , casu quo à superiore sit rogatus:
Subdit, *Et si ejus testimonium non requiratur , tenetur facere,
quod in se est , ut veritatem denuntiet alicui , qui ad hoc pro-
desse possit : dicitur enim in psalmo 81. eripite pauperem,
& egenum de manu peccatoris liberate : Et Proverb. cap. 24.*

Erue eos, qui ducuntur ad mortem: ¶ Rom. 1. dicitur, digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, ubi dicitur Glossa, consentire est tacere, cum possit redarguere. Hæc D. Thomas.

39 Ex quo sic argumentor, ille qui potest liberare innocentem à damno notabili ei imminente, tenetur secundum D. Thomam facere quod in se est, ut cum liberet, & similiter tenetur ad denuntiandam veritatem alijs, qui ad liberationem prodesse possint. Ergo cum damnum notabile immineat Ecclesiæ innocenti ex Caij indigni inthronizatione, tenetur Elector, qui novit ejus indignitatem per Exclusivam, eam alijs Electoribus aperire, qui possunt pro Ecclesiæ liberatione prodesse. Patet consequentia, quia aliàs non faciet, quod in se est, nec pauperem Ecclesiam liberabit de manu peccatoris; & tacendo, cum posset redarguere, consentiet delictis indigni inthronizati, reusque erit mortis, non secus ac ipse indignus. Aut ergo dicendum est Electorem, qui excepit Exclusivam, non posse eam alijs explicare, aut quod, si potest, tenetur eam manifestare: Quod si taceat, & non explicet, dignus erit secundum D. Thomam eadem poenâ, quam indignus merebitur vexando Ecclesiam inthronizatus, quia tacendo, consentit delictis ejus, quæ posset impedire loquen-

loquendo, & manifestando periculum Ecclesiæ illis, quibus fas esset tanto damno Ecclesiæ suffragijs se opponere proprijs.

Præterea in solutione ad secundum, docet 3. 60
 Doctor, quòd ea, quæ pertinent ad corruptionem multitudinis, sive spirituales, sive corporales, teneantur quis statim postquam ad ejus notitiam pervenerit, manifestare illa, vel testificando vel denuntiando ei, qui prodesse possit. Et addit D. Thomas, quòd debet hoc facere, etiamsi secretò ei talis notitia sit commissæ, citra tamen Confessionem sacramentalem. Subscribunt Angelico Præceptorum Cajet. *ibidem*. Sotus *lib. 5. de just. quæst. 5. art. 1.* Navarrus *in Enchiridio cap. 18. num. 54.* Reginaldus *lib. 24. num. 55.* secutus Petrum Navarra Petrus Hurtado de Mendoza *2. 2. disp. 163. §. 54.* Castro Palao *de virtutib. tract. 6. disp. 3. puncto 14. num. 4.* qui citat Manuelem Saa, Lessium, Thomam Sanchez. Videatur etiam P. Franciscus Suarez *de charit. disp. 8. sect. 6. num. 6.* in fine: ubi reddens rationem, quare necessariò denuntiandum sit Superiori delictum vergens in damnum communitatis, inquit, quia scilicet Superior melius quàm alius damno imminenti occurrere potest: id ipsum repetit Suarez ex Gersono *tom. 4. de Relig. lib. 10. cap. 9. num. 8.* propè finem. Cùm ergo nulli alij existant, qui melius possint occurrere

P 3 malo

malo Ecclesiæ imminenti ex Caij inthronizatione, quàm cæteri Concardinales, sequitur quòd Eminentissimus ille, qui notitiam de damno per Exclufivam obtinuit, teneatur eam denuntiare, si potest, cæteris Electoribus, etiamsi secretò talem notitiam habuerit.

61 Secundò probatur conclusio ratione: nam secundum omnes Doctores, quilibet de populo iure naturæ tenetur adhibere omnem diligentiam possibilem, ut avertat à communitate malum ei imminens: Sed pro impediendo malo Ecclesiæ imminente ex Caij indigni inthronizatione nulla diligentia efficacior, quàm certiores facere Electores de tali indignitate ut abstineant ab eius electione: Ergo aut dicendum est prædictam diligentiam esse impossibilem, aut concedendum, quòd qui talem notitiam per Exclufivam obtinuit, debeat illam adhibere.

62 Tertiò probatur conclusio à paritate rationis ex communi sententia apud doctissimos Alumnos Societatis JESU (& est desumpta ex doctrinâ D. Thomæ allegata num. 58. & 60) hi igitur Authores agentes de denuntiatione charitativâ, quando scilicet quis denuntiat Prælato, ut Patri, crimen alterius subditi: Postquam statuunt teneri Prælatum denuntiationem excipientem, secretò habere crimen denuntia-

tia-

narum, & nullatenus posse illud alicui aperire: addunt, hoc intelligendum esse in casu, quo Prælati se solo possit delictum vel corrigere vel impedire, *secus verò* (verba sunt Patris Layman) *si solus non possit; nam tunc manifestare debet alteri personæ, quæ idonea sit ad remedium adhibendum, & si una non sufficiat, duabus vel pluribus, quatenus necesse esse videbitur ad criminis emendationem, quousque tertiæ personæ, aut communi bono provideatur:* ita Layman lib. 3. de just. tract. 6. cap. 3. quod est de Actore & Accusatore, num. 5. vers. Quarto, in denuntiatione &c. Palao dictâ disp. 3. de charit. puncto 11. num. 5. Ludovicus de Torres 2. 2. quæst. 33. disp. 89. dub. 4. circa finem: Grana-dos 2. 2. Controv. 3. de charit. tract. 12. disp. 8. circa finem: est etiam Francisci Suarez, ubi supra.

Ex qua doctrinâ sic argumentor à paritate 63
 rationis: Prælati excipiuntur ut Pater & secretò denuntiationem de crimine subditi, quod solum secundariò vergit in damnum communitatis (nam primariò vergit in damnum peccantis) si solus non potest ei occurrere, tenetur omnes eas personas participes facere de crimine, quas necessarias judicaverit esse ad impediendum damnum, secundariò tantum resultans contra communitatem: Ergo qui non secretò, nec ut Pater excepit per Exclusivam denuntiationem de Caij indignitate (directè, primò
 & per

& per se vergente in damnum Ecclesiæ) cum solus non possit occurrere malo Ecclesiæ imminenti , ex Caj inthronizatione , potiori jure tenebitur certiores facere alios Electores , referendo Exclusivam , & ejus momenta , ut eorum suffragiis adjutus , valeat occurrere malo Ecclesiæ , aliàs non faciet quidquid in se est pro liberandâ paupere Ecclesiâ de manu peccatoris , ut dicebat D. Thomas , vide illum num. 58.

*Solutio rejecta : Et quòd charitativa
Correctio præcedere hîc non debeat,
ostenditur.*

64 **R**espondere posset aliquis , excusando Electorem Exclusivam recipientem ab onere eam Electoribus intimandi , dicendo , quòd cum ipse nunquam Cajum correxerit charitativè , de crimine in propositione Exclusivæ manifestato , fit consequens , quòd non teneatur indignitatem Caj Electoribus pro palare , dicente Christo Domino Matth. 18. *si peccaverit in te Frater tuus , vade & corripe eum inter te & ipsum solum ; quod si te non audierit , dic Ecclesiæ : malè & injustè diceretur Ecclesiæ , seu Electoribus peccatum , quod ante secretò non fuit charitativè correctum.*

65 Sed contra est , quòd doctrina evangelica de corre-

correctione fraternâ ante denuntiationem, non habet locum in peccatis, quæ primò & per se sunt contra communitatem; & sic in illis correctio non debet præcedere denuntiationem, ut expressè docet D. Thomas 2. 2. *quest.* 33. *art.* 7. *in corpore*: Qui in solutione ad 3. benè notat, Christum solùm dixisse, *si peccaverit in te Frater tuus*; non verò dixisse, *si peccaverit in alios*, vel in Ecclesiam: & Pater Franciscus Suarez ex S. Augustino notavit hoc ipsum *de Relig. tomo 4. lib. 10. cap. 8. num. 4. & 7.* Videantur Reginaldus, Becanus & Petrus Hurtado, citati suprâ numero 60.

Præterea, correctio charitativa & fraterna, ex⁶⁶ communi Doctorum sententiâ, solùm debet adhiberi quando adest spes fructûs & emendæ, quæ spes in delictis vergentibus contra communitatem, debet esse certissima & præsentanea, & sufficienter providens, non solùm in præsens, sed etiam in futurum, ut ex Richardo docet P. Suarez *dist. 8. de charit. sect. 6. num. 6.* qui paucis interjectis subdit, *in prioribus peccatis* (nempe contra communitatem) *talem spem esse rarissimam, & ideò moralem regulam esse, in illis posse sumi initium à denuntiatione, præcipuè quia qui in hac parte incidunt, rarissimè corriguntur*: verba sunt Suarez. Si ergo spes de emenda rarissimè habetur in peccatis contra communitatem, nec est fructus probabiliter exspectandus à

Q cor-

correctione emittenda est correctio, & deveniendum ad denuntiationem.

67 Sed demus, quod sit probabilis spes emendæ, in tali casu etiam erit probabile damnum communitatis; nam affirmativum probabile arguit negativum esse etiam probabile. Tunc sic; sed damnum probabile communitatis (secundum omnes Doctores) præferendum est bono privato delinquentis, quia dicunt, non esse justum exponere periculo communitatem, ut bonum privatum delinquentis sit liberum à periculo: Ergo. Immo addit Reginaldus, & benè, numero 56. versiculo consequenter, cum Petro Navarra, & Gabriele, quod periculum probabile Reipublicæ est vitandum, cum damno certo personæ privatæ non delinquentis. Ergo potiori jure, cum damno privatæ personæ delinquentis.

68 Claudat negotium, & finem discursui nostro imponat P. Franciscus Suarez t. m. 4. de Relig. lib. 10 cap. 8. num 8. ubi agendo de peccati contra communitatem denuntiatione facta Prælato, ut Patri, inquit, *in isto casu proximus propriè non infamatur, neque intervenit propriè materia correctionis, sed solus defensionis, & ideo cessat ratio ordinis charitatis.* Notentur hæc verba P. Suarez, quæ omnem evacuant difficultatem; nam qui exceptâ Exclusivâ denuntiat alijs Electoribus indig-

indignitatem exclusi, facit in defensionem Ecclesie & communitatis, quod absque dubio est de jure naturæ, & consequenter præponitur his, quæ sunt de præcepto positivo charitatis.

Solutio alia adducitur, & ever-
titur.

Respondere aliter posset Sacer Elector, qui Ex-69
clusivam excepit, excusando se teneri eam cæ-
teris Electoribus manifestare, ratione diffamati-
onis, quam incurreret ille (contra quem Exclu-
siva dirigitur) apud eos, quibus Exclusiva nota
fieret; præcipuè cum Excluso impingat indigni-
tatem.

Sed contra est. Primò, quia, ut dixi suprà, nume-70
ro 48. non est materia diffamationis Cajo, dicere
de eo, quòd sit ad Principes partialis in negotio
belli, à quâ partialitate oritur ejus indignitas hìc
& nunc, juxta sæpè inculcata totâ hac Sectione.
Secundò, quia dato, quòd esset materia diffamati-
onis, & quòd de factò Cajo per apertionem alijs
Electoribus factam de ejus indignitate diffamaretur,
nil refert, cum meritò & justè diffametur ob
causas contra quietem publicam à se datas, quæ tali

Q₂

sunt

sunt poenâ dignæ: Prædicta autem diffamatio non venit comparanda cum damno Ecclesiæ imminente, unde parvi facienda est, & malo occurrendum impendenti, ut ex Soto, Petro Navarra & alijs probat Reginaldus *num. 55*. & Suarez *de charitate disp. 8. sect. 6. num. 5*. Præterquam quod, ut optimè advertit ipse P. Suarez loco à nobis citato numero 68. non intervenit propriè diffamatio, quando denuntiatio de crimine fit per modum naturalis defensionis, ut in nostro casu, etiamsi se habeat consequenter & materialiter. Unde ob metum non denigrandi famam Caij, Sacer Elector, qui aduersus eum Exclusivam excepit, minimè excusabitur ab onere eam alijs

Electo-
ribus expli-
candi.



*Exclusiva à nullo fuit Pontificum
proscripta.*

Restat hoc discutiendum pro exactâ nostri dicta-⁷¹
minis resolutione; & quamvis aliqualem dili-
gentiam adhibuerim, ut si quid aduersus Exclufi-
vam in Sacris Concilijs vel Canonibus extaret, fa-
teor me nil inuenisse, nisi in Bulla Gregorij XV. quæ
agit de electione Pontificis, ubi inveniuntur aliqua
verba primâ facie ei aduersantia; pro quorum de-
claratione, & antedictorum confirmatione, pla-
cet ponderare illa.

Gregorius ergo XV. Bullâ 13. incipiente *Æterni
Patris*, clausula 18. sic habet. *Cardinales prætereâ omninò
abstineant ab omnibus pactionibus, promissionibus, intendi-
mentis, condictionibus, fœderibus... minis, signis, contrafig-
nis suffragiorum seu schedularum, aut alijs tam verbo, quàm
scripto, aut quoquo modo dandis aut petendis, tam respectu in-
clusionis quàm exclusionis, tam unius personæ, quàm plurium:
aut certi generis (veluti creaturarum) aut huiusmodi: seu de suffragio
dando, vel non dando &c. ubi extant illa verba: quàm exclusi-
onis; & illa de suffragio non dando, in quibus Exclusiva
damnatur & prohibetur.*

Q 3

Opor-

72 Oportet imprimis Bullæ mentem aperire , ne eam videamur exponere voluntariè : Et primo loco certum est ex textu ipso , quòd Bulla non loquatur de Principibus , sed tantùm de Cardinalibus ; Unde Principes non sunt prohibiti Exclufivam dare : de quo nos tota Sect. 1. Secundò est etiam certum , quòd Bulla non prohibet Eminentiffimis Cardinalibus excipere & fovere Exclufivam à Principibus datam , de quo nos tota hac Sectione 2. Hæc sunt de quibus Bulla non agit , sed descendendo ad illa , super quibus Bulla procedit , & fupposito , quòd æqualiter loquitur de inclusione ac de exclusione , priùs explicandum duxi , quid circa inclusionem prohibeat , ex quo patefiet illicò quid circa Exclusionem damnet.

73 Prohibet ergo Bulla , ne Eminentiffimi Cardinales pactionibus , foederibus &c. apud fe ftatuant , quòd eligendus debeat esse de determinata natione , aut Regno , v. g. Romanus , aut Florentinus , vel de tali creatione v. g. de creaturis Innocentij X. aut Urbani VIII : Patet hoc ex illis verbis , *certi generis , veluti creaturarum , aut huiusmodi* : quod quidem sanctiffimè est provisum , quia in tali electione ducerentur humano affectu Electores (quod Tridentina Synodus execratur) dum contra debitum sui muneris depro-

de providendo Ecclesiæ de meliori, postponerent merita eorum, qui vel non sunt Romani, vel non sunt Creaturæ Innocentij, & statuunt inter se creare Romanum & non alium, aut creaturam Innocentij, & non alium de alterius Pontificis creatione, contra justitiam distributivam, & commutativam, quare respective tenentur ponderare merita omnium de Conclavi, & de digniore providere Ecclesiæ.

Nec exculationem in tali casu haberent Electores confœderati, etiamsi eligerent meliorem de natione Romanâ, vel de creaturis Innocentij: Primò, quia talis non esset melior de toto collegio, ad quod tenentur. Secundò, quia dato, quòd fortassis esset ille melior de toto Collegio, per accidens hoc esset Electoribus, qui tunc solùm ducerentur ex motivo affectionis ad nationem Romanam, vel ad creaturas Innocentij; & Electio in tali casu per se esset injusta, etiamsi materialiter esset de meliori; siquidem concursus eligentium non erat, quia dignior, sed quia Romanus, aut quia creatura Innocentij. Quare de causâ in talibus pactionibus, & fœderibus de hoc semper interveniret culpa & acceptio personarum, ut docet D. Thomas 2. 2. *quest. 63. art. 1. in corp. & ad 2.* & cum eo Doctores omnes: & Electores ducerentur humano affectu ad nationem, vel ad Pontificem
Crea-

Creatorem; quare sanctissimè in id fulminat Gregorius dictâ Bullâ.

75 Explicatâ voce *inclusionis*, facile est intentum Bullæ circa *exclusionem* aperire. Prohibet ergo Bullæ ne Electores pactationibus, fœderibus &c. apud se statuant excludere aliquem, vel aliquos, quia est vel sunt de tali natione v. g. Florentina: vel de creatione tali v. g. Urbani; quia in tali casu Electores ducerentur humano affectu, nempe odio nationis Florentinæ, vel Creatoris Urbani: & postponendo merita exclusorum prædictarum nationis & creationis, facerent contra justitiam & contra bonum Ecclesiæ ex odio ad nationem vel creatorem, ut vice versa dixi de inclusione.

76 Apparet ergo Exclusivam, de qua nobis sermo, non esse comprehensam in dictâ Bullæ clausulâ 18. quia clausula agit adversus Exclusivâ cæcam, injustam & Ecclesiæ nocivam. At nostra Exclusiva est oculata, justa & Ecclesiæ prospicua, cum tota sit ne inthronizetur indignus, ac nocivus Ecclesiæ. In quo qui Exclusivam interponit, & qui eam excipit ac fovet, cum non ducantur humano affectu, sed zelo Justitiæ & boni publici, nec postponant merita, sed demerentem relegent: obsequium DEO præstant & Ecclesiæ, reddunturque de utroque benè merentes.

§. XI,

Exclusiva approbata videtur & concessa.

CUM nullibi Exclusivam nostram interdictam in- 77
veniam, & ex alia parte eam sæpè practicatam au-
diam: videtur dicendum, quod ipsa tacitè approba-
ta sit & concessa.

Probatur; multoties extitit Exclusiva à Principi-
bus interposita, & tamen nullus Pontificum, qui in
minoribus constituti testes oculati de eâ fuere, post ad
Pontificatûs apicem assumptus eam aut damnavit,
aut ut illicitam reprehendit, aut ut non expedientem:
Videtur ergo approbata & concessa. Patet conse-
quentia; nam secundum jura & Doctores, sciens
actum, quem contradicendo poterat impedire, si
non contradicit, videtur eum approbare *leg. sæpè, ver-
su, sed scientibus, & vers. cui autem. ff. de re judicata*: quem
textum ut magistralem & rotundum allegat Jason *leg.
quæ dotis num. 76. ff. solut. Matri*, Marcellus dicta *leg. sæpè*.
Videatur Craveta, *conf. 237. col. 2. versu Tertio*, qui alle-
gat plura jura & Authores, etiam quoad actus perjudi-
ciales: Ergo si Pontifices in suis creationibus Exclu-
sivam, quo ad aliquem, viderunt, & nullus posteam
improbavit, cum posset: Videtur dicendum, quod

R

omnes

omnes Pontifices, quotquot de illius interpositione testes oculati fuerunt, eam approbarint & concesserint, ut Ecclesiæ utilem & conducentem ad electionem de meliori.

78 *III* Confirmo hoc: nam simili fundamento Martinus Magerus de *Advocat. armata, cap. 6. num. 574.* & alij, quos suppresso nomine refert Doctissimus P. Diana *tomo 10. tract. 7. resolut. 5.* affirmant facultatem apponendi ad portas stemmata Imperatoris ac Regum (quibus Eminentissimi Cardinales ornant Romæ suorum Palatiorum frontispicia) esse à summis Pontificibus concessam: ut ex inde evincant, nullum præjudicium contra supremum Pontificis dominium resultare ex clientela, p̄ talem stemmatum appositionem significata. Probant autem prædictam stemmatum appositionem à Pontificis voluntate descendere, dicendo, quòd sciens actum, quem contradicendo poterat impedire, si taceat & non impediatur, habetur pro consentiente (quod pluribus juribus probant) sed Pontifices vident prædicta stemmata & tacent, cum impedire possent, ergo consentiunt tali appositioni. Et concludunt dicendo sic: *Vnde regula communis est, quando geritur actus pertinens ad alicujus particularis commodum vel incommodum, & sciens illum non improbat, videtur eum tacitè comprobare, secundum Bartolum leg. quo enim ff. rem ratam habet*

haberi : & loquitur ibi Bartolus quando actus est gestus in absentia partis , quæ postea habuit notitiam : nam si non contradicit , approbare videtur. Ergo cum Summus Pontifex hæc omnia sciat & non prohibeat , videtur illa concedere : Hæc Magerus apud Dianam . Quæ benè nostrum discursum probant & confirmant.

Sic sentio salvo meliori *Judicio* : Viglevani die 10. Februarij. 1655. Quæcunque dixi , sub correctione Sanctissimæ Matris Ecclesiæ dixi, Sapientum item ac Eruditorum, qui legerint.

*Ego Mag. Frater Gabriel Adarzo de Santander,
ex Ordine Redemptorum S. Mariae de Mercede,
Episcopus Viglevanensis subscrip-
sit.*

*Epistola Authoris ad Principem interrogantem, appōita ad finem Di-
Etaminis.*

HÆc sunt, Excellentissime Princeps, quæ super his quæstionibus nec obvijs, nec tritis dicenda occurrerunt, in observantiam tui præscripti, cui parere parerat & necessitas. Oro Excellentissimam Dominationem tuam, quòd cum audiet, non satis ad causæ meritum actum esse, propriij imperij urgentiam significet, & cuncti fient defectus veniales: Trium namque noctium (geminam lucem interceptantium) pressus angustiis, negotium primò digessi, maturavi dicenda, collegi post ex Authoribus plura, repudiavi non pauca, telegi scribenda, dictavi cuncta, quæ nunc Excellentissimæ Dominationi tuæ cum reverentia destino: Valeat & vivat tua Exc. Dominatio pro votis meis ad publicam communemque salutem. Viglevani die 10. Februarij anni 1655. horâ 4. noctis, quâ opus est finitum.

Excellent. Dominat. vestræ

Servus addictissimus

F. Gabriel qui supra

IN-